

Betänkandet (2023:12) ”Förstärkt skydd för demokratin och domstolarnas oberoende”

Tidningsutgivarna (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat betänkande och får anföra följande.

TU välkomnar generellt förslagen om att förstärka demokratin och skyddet för domstolarnas oberoende. I det följande avgränsar TU sitt yttrande till förslagen om en förstärkning av skyddet för grundlagarna.

Ett krav på kvalificerad majoritet införs

I betänkandet föreslås att det vid stiftande, ändring eller upphävande av grundlag ska krävas en kvalificerad majoritet (2/3 majoritet) vid det andra riksdagsbeslutet.

TU anser att förslaget är befogat och tillstyrker det. Det är viktigt att grundlagarna står robusta över tid. Det är förvisso riktigt att det sedan lång tid tillbaka funnits en samförståndsprincip som inneburit att grundlagsändringar endast ska genomföras om det finns en bred enighet bakom dem.

Detta är naturligtvis viktigt för att undvika att en liten majoritet driver igenom grundlagsändringar. Några formella garantier finns dock inte och ett bra sätt att säkerställa att så inte kan ske är att införa ett krav på kvalificerad majoritet.

Det kan givetvis diskuteras om kravet på kvalificerad majoritet ska gälla även vid det första riksdagsbeslutet. TU delar dock utredningens bedömning att kravet endast bör gälla vid det andra riksdagsbeslutet för att inte hämma en (icke kvalificerad) riksdagsmajoritet från att initiera förslag som man anser viktiga.

Ett krav på att ett visst antal ledamöter deltar i omröstningen införs (kvorumregel)

I betänkandet föreslås införandet av en kvorumregel som innebär att det föreslagna kravet om två tredjedelars majoritet ska gälla som en andel av riksdagens samtliga ledamöter. På samma sätt föreslås en kvorumregel för det första riksdagsbeslutet, innebärande att mer än hälften av riksdagens ledamöter måste rösta för det beslutet.

TU tillstyrker förslaget. Det får ses som en svaghet att grundlagsändringar i dag kan beslutas av en minoritet av riksdagens ledamöter, d v s som en andel av de röstande och inte som en reell majoritet

av riksdagens ledamöter. Betydelsen av, och respekten för, grundlagarna stärks med en kvorumregel.

Kravet på kvalificerad majoritet och kvorum ska gälla vid alla grundlagsändringar

Utredningen har haft i uppdrag att överväga om de förstärkta kraven på kvalificerad majoritet och kvorum ska gälla vid alla grundlagsändringar eller bara vid grundlagsändringar som är ”av central betydelse för demokratin”.

Som utredningen framhåller så är det dock komplicerat att försöka skilja ut vilka delar i den samlade grundlagsregleringen som är viktigare än andra. Det är förvisso riktigt att de fyra svenska grundlagarna i viss mån är detaljerade. Det gäller inte minst tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Just detaljeringsgraden är dock det som ger dessa mediegrundlagar sin särskilda styrka genom att de i varje led av utövandet av tryck- och yttrandefriheten nogt säkerställer den.

Enligt TU:s mening ska det vara krångligt att ändra grundlag, det ska finnas tid till att tänka igenom sådana förslag och grundlagarna måste ha ett värn för att kunna stå upp emot tillfälligt uppblussande opinioner.

TU tillstyrker därför utredningens slutsats att kraven på kvalificerad majoritet och kvorum ska gälla vid alla grundlagsändringar.

Stockholm den 1 september 2023

TU

Johan Taubert
VD

Per Hultengård
Jurist